სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება

გივი აბაშიძე
სამართლის აკად. დოქტორი

გამოძიების სტადიაზე, სისხლისსამართლებრივი დევნის ამოცანაა დროული და კანონიერი სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება, ყოველმხრივი და ობიექტური გამოძიება, დანაშაულის სწრაფი და სრული გახსნა, იმ გარემოებების გამოვლენა, რომლებიც ხელს უწყობენ როგორც დანაშაულის ჩადენას, ასევე პროცესის მონაწილეთა უფლებების დაცვას.

პროკურორის, როგორც სისხლისსამართლებრივი დევნის სუბიექტის მიერ საჯარო სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელებაზე საუბრისას, მნიშვნელოვანია ის გარემოება, თუ რა მომენტიდან იწყება სისხლისსამართლებრივი დევნა.

როგორც საპროცესო კანონმდებლობით არის დადგენილი, სისხლისსამართლებრივი დევნა, მისი მწარმოებელი ორგანოს თუ პირის მიერ, იწყება მხოლოდ ბრალდებული პირის მიმართ, მისი დაკავებისთანავე ან ბრალდებულად ცნობისთანავე (თუ ის არ დაუკავებიათ), როცა დანაშაულში ამხელენ მას.

პირი დაკავების შემდეგ, რომლის მიმართ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული კონკრეტული დანაშაული, იძენს ბრალდებულის სტატუსს, რომელიც არის სისხლის სამართალწარმოების მონაწილე დაცვის მხრიდან და აქვს თავისი საპროცესო უფლებები.

საქმეზე გამოძიების დაწყების ეტაპზე როგორც ბრალდებული, ისე მისი დამცველი ერთვებიან სისხლის სამართალწარმოებაში, ეს პროცესი ღებულობს შეჯიბრებით ხასიათს. სისხლისსამართლებრივი დევნის უზრუნველყოფის მიზნით, საქმეზე გამოძიების დაწყებისა და პირის დაკავებისთანავე, გამომძიებელი, პროკურორი კონკრეტული დაკავებული პირის მიმართ ატარებენ მთელ რიგ საგამოძიებო მოქმედებებს, რომლებიც მიმართულია ბრალდებულის გამოსააშკარავებლად ჩადენილ დანაშაულში. ამ ეტაპზე ეს პროკურორის საქმიანობის სტრატეგიული მიმართულებაა და ემსახურება სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქციის შესრულებას.

სისხლისსამართლებრივი დევნის არსიდან გამომდინარე, სისხლის სამართლის საქმეზე ჩატარებული მთელი საპროცესო მოქმედებები მიმართული უნდა იყოს კონკრეტული დანაშაულის ჩადენაში დაკავებული პირის ბრალეულობის საკითხის დასადგენად. გამოძიების სტადიაზე შეკრებილი მტკიცებულებების ერთობლიობით, რომელიც საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ დაკავებულმა პირმა ჩაიდინა დანაშაული, პროკურორი წარუდგენს ბრალდებას, რაზედაც გამოაქვს დადგენილება პირის ბრალდების შესახებ, რომელსაც პროკურორი ან მისი დავალებით გამომძიებელი გააცნობს ბრალდებულსა და მის დამცველს (თუ ბრალდებულის ინტერესებს ადვოკატი იცავს), რომლებიც ხელწერით ადასტურებენ დადგენილების გაცნობისა და მისი ასლის მიღების ფაქტს.

როგორც წესი, თუ ბრალდებული თავს არიდებს საგამოძიებო ორგანოში გამოცხადებას, პროკურორი ან მისი დავალებით გამომძიებელი ბრალის წასაყენებლად იძახებს ბრალდებულის ადვოკატს და გააცნობს ბრალდების შესახებ დადგენილებას, რაც ჩაითვლება ბრალის წაყენებად.

ასეთ შემთხვევაში, პირის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა, სსს კოდექსის 167-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, იწყება მისი ბრალდებულად ცნობისთანავე, რადგან ის ამ მომენტისათვის დაკავებული არ არის.

მნიშვნელოვანია განიმარტოს, თუ როდის და რა გარემოებების არსებობისას უნდა მიიღოს პროკურორმა გადაწყვეტილება სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების შესახებ.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2010 წლის 8 ოქტომბრის ბრძანებით, სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპების ზოგადი ნაწილის დამტკიცების შესახებ“ განისაზღვრა ის ძირითადი მიმართულებები, რომლის მიხედვით პროკურატურის ორგანოებმა სისხლის სამართლის პოლიტიკის შესაბამისად უნდა შეასრულოს სახელმწიფოებრივი ფუნქცია მაღალი ხარისხის სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების მიზნით.

ამ ბრძანებამ განსაზღვრა სისხლისსამართ-

Документ создан с помощью незарегистрированной версии pdfFactory Pro www.pdffactory.com

ლებრივი დევნის პოლიტიკის ის მიმართულებები, რომლის მიხედვით უნდა გადაწყდეს საკითხი, თუ როდის და რა გარემოებების არსებობისას უნდა მიიღოს პროკურორმა გადაწყვეტილება სისხლისსამართლებრივი დევნის შესახებ. ასეთი გარემოებებია:

ა) დანაშაულებრივი ქმედება;

ბ) შეკრებილია მტკიცებულებები, რაც საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ დანაშაული ჩაიდინა კონკრეტულმა პირმა.

უნდა აღინიშნოს, რომ დისკრეციული დევნის პრინციპის გათვალისწინებით, აღნიშნული გარემოებების არსებობა არ გულისხმობს სისხლისსამართლებრივი დევნის ავტომატურად დაწყების ვალდებულებას ან აუცილებლობას. თუმცა, ამავე დროს, ამ გარემოებათა არარსებობა თავისთავად გამორიცხავს დევნის დაწყების შესაძლებლობას. დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელებისას პროკურორი ხელმძღვანელობს კანონითა და ამ დოკუმენტში ჩამოყალიბებული პრინციპებით. ამის გარდა, გადაწყვეტილება უნდა დაეფუძნოს პროკურორის შინაგან რწმენას და კონკრეტული საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს.

სისხლისსამართლებრივი დევნის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპებიდან გამომდინარე, თუ სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიების მსვლელობისას შეკრებილი მტკიცებულებების ერთობლიობა საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული, პროკურორი უფლებამოსილია, თავისი შეხედულებისამებრ მიიღოს გადაწყვეტილება სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების ან უარი თქმის შესახებ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმის გამოყენებით ან მის გარეშე.

სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებისას პროკურორი სარგებლობს ფართო დისკრეციული უფლებამოსილებით, თუმცა არსებობს დადგენილი გარემოებები, რომლითაც პროკურორმა უნდა იხელმძღვანელოს გადაწყვეტილების მიღებისას. უმთავრესია, რომ გადაწყვეტილების მიღებისას პროკურორი უნდა იყოს ობიექტური და მიუკერძოებელი. მასზე არ უნდა მოახდინოს გავლენა სუბიექტურმა ფაქტორებმა. პროკურორმა, დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში დადგენილი პრინციპების გათვალისწინებით, საკუთარი შეხედულებებისამებრ უნდა გადაწყვიტოს, რამდენად არის მიზანშეწონილი დევნის დაწყება კონკრეტულ შემთხვევაში.

სისხლისსამართლებრივი დევნის სახელმძღვანელო პრინციპების თაობაზე იუსტიციის მინისტრის ბრძანების მოთხოვნებიდან გამომდინარე, პროკურორმა სისხლისსამართლებრივი დევნის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას უნდა იხელმძღვანელოს სისხლის სამართლის საქმეზე შეგროვებული მტკიცებულებით და კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმის საჯარო ინტერესით და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა დაიწყოს სისხლისსამართლებრივი დევნა. ამასთან, ამ გარემოებების შეფასება პროკურორის მხრიდან განსაკუთრებულად ფრთხილ მიდგომას საჭიროებს. პროკურორიმა სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ მხოლოდ მაშინ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება, როცა საქმეში არსებული მტკიცებულებები ქმნის საკმარის საფუძველს სასამართლოში მსჯავრდების რეალური პერსპექტივისათვის და სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება საჯარო ინტერესით არის ნაკარნახევი.

აღნიშნული კონკრეტული გარემოებები ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად უნდა იქნეს განხილული საქმის გარემოებათა ანალიზისა და შეფასების გზით და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა იქნეს მიღებული გადაწყვეტილება დევნის დაწყების, არდაწყების თუ გაგრძელების თაობაზე.

ზემოთ აღნიშნული გადაწყვეტილებანი პროკურორმა უნდა მიიღოს მხოლოდ მაშინ, როცა შესაძლებელია ჩადენილი დანაშაულის ბუნებისა და სიმძიმის სრულად გაანალიზება და საქმესთან მიმართებით საჯარო ინტერესის სწორად შეფასება. იმ შემთხვევაში, თუ პროკურორს არ გააჩნია საკმარისი ინფორმაცია, გამოძიება უნდა გაგრძელდეს და შესაბამისი გადაწყვეტილება სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების თაობაზე მიღებულ იქნეს მოგვიანებით.

პროკურორმა არ უნდა დაიწყოს ან უნდა შეწყვიტოს სისხლისსამართლებრივი დევნა, თუ არ არსებობს კონკრეტული პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის დასაბუთებული ვარაუდი ან/და, თუ ნაკლებად მოსალოდნელია პირის ბრალეულობის დადასტურება სასამართლოს მიერ. პირის მსჯავრდების რეალური პერსპექტივა პროკურორის მიერ ფასდება მის ხელთ არსებული ინფორმაციის საფუძველზე.

მართლმსაჯულების ინტერესებიდან გამომდინარე, მაშინაც კი, როდესაც საქმეზე შეგროვებული მტკიცებულებები საკმარისია, პროკურორმა არ უნდა დაიწყოს დევნა, თუ დევნის დაწყება ეწინააღმდეგება საჯარო ინტერესს.

პროკურორის დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელების არსებითი ნაწილია იმის გარკვევა, თუ რამდენად ემსახურება დევნის დაწყება არსებით საჯარო ინტერესს. პროკურორმა უნდა გააანალიზოს, არის თუ არა

Документ создан с помощью незарегистрированной версии pdfFactory Pro www.pdffactory.com

საჯარო ინტერესში დევნის დაწყება და დევნა არ უნდა დაიწყოს მაშინ, როცა დევნის საწინააღმდეგო საჯარო ინტერესი აშკარად გადაწონის პირის დასჯის ინტერესს. საჯარო ინტერესის განსაზღვრა უნდა მოხდეს სხვადასხვა ფაქტორის გათვალისწინებით და გაანალიზებით, რაც არსებითია სწორი გადაწყვეტილების მისაღებად. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში დევნის დაწყების გადაწყვეტილება უნდა ეფუძნებოდეს სხვადასხვა ინდივიდუალური ფაქტორის შეფასებასა და დასკვნებს.

იმ გარემოებათა შორის, რომელიც უნდა გაითვალისწინოს პროკურორმა საჯარო ინტერესის განსაზღვრის დროს, პირველ რიგში აღსანიშნავია სახელმწიფოს სამართლებრივი პრიორიტეტები, დანაშაულის ბუნება და სიმძიმე, სისხლისსამართლებრივი დევნის პრევენციული გავლენა, პირის ბრალეულობის ხარისხი, პირის კრიმინალური წარსული, გამოძიებასთან თანამშრომლობის სურვილი, პიროვნული მახასიათებლები, მოსალოდნელი სასჯელი მსჯავრდების შემთხვევაში ან სხვა შედეგი.

რა თქმა უნდა, ზემოაღნიშნული გარემოებანი არ არის ამომწურავი. ამავე დროს ყოველ კონკრეტულ საქმეში ყველა ფაქტორის განხილვა არ არის საჭირო, რადგან მათი განხილვის საჭიროება დამოკიდებულია კონკრეტული საქმის გარემოებებზე.

ბრძანებაში განმარტებულია ზემოთ აღნიშნულ ცალკეულ გარემოებათა სამართლებრივი გაგება დისკრეციული დევნის დროს მათი პრაქტიკული გამოყენების მიზნით.

საჯარო ინტერესების განსაზღვრისას პროკურორმა უნდა გაითვალისწინოს, რამდენად პრიორიტეტულია სახელმწიფოსათვის კონკრეტული დანაშაულის სისხლისსამართლებრივი დევნა. სახელმწიფო რესურსი ნაკლებად უნდა დაიხარჯოს მცირე მნიშვნელობის დანაშაულთა სისხლისსამართლებრივ დევნაზე. აქედან გამომდინარე, პროკურორმა უნდა გააანალიზოს დანაშაულის სიმძიმე და ხასიათი და დაადგინოს, რამდენად შეესაბამება საჯარო ინტერესს დევნის დაწყება კონკრეტულ დანაშაულზე.

სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებაზე გადაწყვეტილების მიღებისას უმნიშვნელოვანესია იმ ფაქტობრივი თუ პოტენციური გავლენის განსაზღვრა, რაც შეიძლება დანაშაულს ჰქონდეს საზოგადოებასა თუ დაზარალებულზე. დანაშაულის გავლენა საზოგადოებაზე სხვადასხვა კრიტერიუმის საფუძველზე უნდა შეფასდეს. მან მხედველობაში უნდა მიიღოს საზოგადოებისადმი მიყენებული ეკონომიკური ზიანი, მოქალაქისადმი ან საჯარო ქონებისადმი მიყენებული ზიანი, წესრიგის დარღვევის ხარისხი და სხვა მნიშვნელოვანი გარემოებები.

მიუხედავად პროკურორის ვალდებულებისა – დაიცვას საზოგადოებრივი ინტერესი და არა რომელიმე ინდივიდი, მან ყოველთვის უნდა მიიღოს მხედველობაში დაზარალებულისა და მისი ოჯახის წევრების ინტერესები დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას.

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანია დანაშაულის პრევენცია. პროკურორმა აუცილებლად უნდა მიიღოს ეს ფაქტორი მხედველობაში გადაწყვეტილების მიღებისას, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც მსუბუქ დანაშაულთან გვაქვს საქმე. შესაძლებელია, ცალკე აღებული დანაშაული უმნიშვნელო იყოს, თუმცა მისმა განმეორებითმა ჩადენამ უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინოს საზოგადოებაზე და, აქედან გამომდინარე, მისი სისხლისსამართლებრივი დევნა პრევენციული თვალსაზრისით მიზანშეწონილი გახდეს. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია, რომ პროკურორმა გაითვალისწინოს, თუ რამდენად მიღწევადია სასჯელის მიზნები სისხლისსამართლებრივი დევნის გარეშე.

მაშინაც კი, როდესაც პროკურორს საკმარისი მტკიცებულებები აქვს პირის ბრალეულობის დასამტკიცებლად, აუცილებელია, რომ მან შეაფასოს ბრალის ხარისხი დანაშაულის სხვა მონაწილეების ბრალთან მიმართებით. შესაძლებელია, დანაშაულის თანამონაწილის ბრალის ხარისხისა და მოტივის გათვალისწინებით, პროკურორმა მართებულად ჩათვალოს სისხლისსამართლებრივ დევნაზე უარის თქმა.

დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას პროკურორმა უნდა გაითვალისწინოს პირის დანაშაულებრივი წარსული, თუ პირი ნასამართლევია, ან არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი იმისა, რომ მან წარსულში ჩაიდინა დანაშაული, უნდა დაადგინოს – რა დანაშაულები აქვს პირს ჩადენილი და როდის, აგრეთვე რა კავშირი აქვს აღნიშნულ დანაშაულებს კონკრეტულ საქმესთან.

ბრალდებულის სუბიექტური დამოკიდებულება, კერძოდ კი მისი თანამშრომლობის სურვილი გამოძიებასთან, არის სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების კიდევ ერთი საყურადღებო გარემოება. თავისთავად, პირის სურვილი ითანამშრომლოს სამართალდამცავ ორგანოებთან, არ არის გადამწყვეტი, თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, აღნიშნული პირის მიერ სამართალდამცავი ორგანოებისათვის აღმოჩენილი დახმარება შეიძლება გადაწონიდეს მის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების ინტერესს.

პიროვნული მახასიათებლები მნიშვნელო-

Документ создан с помощью незарегистрированной версии pdfFactory Pro www.pdffactory.com

ვანია დევნის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას. მაგალითად, პირის ასაკის ან მისი ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, პროკურორმა შეიძლება მიიჩნიოს, რომ დევნის დაწყება არ არის მიზანშეწონილი.

საჯარო ინტერესის შეფასებისას პროკურორმა უნდა გაითვალისწინოს სისხლისსამართლებრივი დევნის შესაძლო შედეგები და სავარაუდო სასჯელის ღონისძიება. ასევე, უნდა განსაზღვროს, რამდენად შეესაბამება დევნის განხორციელებისათვის საჭირო დრო და რესურსი პირის პასუხისგებაში მიცემის ინტერესს.

აღნიშნული ფაქტორები არის განმსაზღვრელი ფაქტორები, რომელთა განხილვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საჯარო ინტერესის შეფასებისას, თუმცა არსებობს სხვა ფაქტორიც, რომელთაც არა აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა და გავლენა სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებაზე.

ჩამოთვლილი პრინციპები და ფაქტორები არ არის ამომწურავი და გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ რამდენად შედის დევნის განხორციელება საჯარო ინტერესში, მიღებული უნდა იქნეს ყოველი კონკრეტული შემთხვევისათვის დამახასიათებელი თავისებურებების გათვალისწინებით.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, თბილისი, 2010.
2. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანება №181, „სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპების ზოგადი ნაწილის დამტკიცების შესახებ“, თბილისი, 2010 წლის 8 ოქტომბერი.
3. სისხლის სამართლის პროცესი. კერძო ნაწილი, თბილისი, 2008 წელი.
4. ი. გაბისონია, პროკურატურის სტატუსი საზღვარგარეთ და საქართველოში. თბილისი, 1999 წ.
5. ი. აბაშიძე, პროკურორი წინასწარი გამოძიების სტადიაზე, ბათუმი, 2008 წ.

THE BEGINNING OF THE PROSECUTION

GIVI ABASHIDZE - acad. doctor of law

This article describes the beginning of criminal prosecution in the investigation stage, the main directions based on the leadership principles of criminal policy, in accordance with which bodies of public prosecutor's office should execute the state function for the purpose of execution of criminal prosecution, in given article principles and factors which are also transferred enter into public interests of criminal prosecution.

Документ создан с помощью незарегистрированной версии pdfFactory Pro www.pdffactory.com